

Sygn. akt II CNP 57/14

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 maja 2015 r.,
skargi M. H.

o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w P.
z dnia 28 marca 2013r., wydanego
w sprawie z powództwa "S." Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w W.
przeciwko M.H.
o zapłatę,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 28 marca 2013 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 6 września 2012 r. i zasądził od pozwanego M. H. na rzecz powodowej spółki S. kwotę 70314,64 zł tytułem zwrotu uiszczonego długu celnego.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany przewoźnik nie dostarczył przewożonego towaru, objętego procedurą tranzytu wspólnotowego, do urzędu celnego przeznaczenia. Inaczej mówiąc, pracownicy przewoźnika usunęli ten towar spod dozoru celnego, w rozumieniu art. 203 ust. 1 w.k.c. Powstał dług celny (art. 203 w.k.c.). Niemiecki organ celny wynikającą z tego długu kwotę określił na 16130,17 Euro, którą obciążył głównego zobowiązanego, czyli powoda (art. 96 ust. 1 w.k.c.). Powód uiszczył tę kwotę, która w złotych wyniosła 70314,64.

Sąd Okręgowy uznał, że wyłącznie odpowiedzialnym za usunięcie spod dozoru celnego i powstanie na podstawie art. 203 w.k.c. długu celnego był pozwany i dlatego uwzględnił powództwo o zasądzenie od niego należności wynikającej z tego długu.

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego złożył pozwany. Wskazał, że wyrok jest niezgodny z art. 430 k.c. w zw. z art. 415 k.c., art. 376 i 369 k.c. w zw. z art. 213 w zw. z art. 203 Wspólnotowego Kodeksu Celnego - Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 r. ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny (Dz. U.UE L z dnia 19 października 1992 r., ze zm., dalej: w.k.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia i to szczególnego rodzaju, przysługuje bowiem od prawomocnego orzeczenia sądu i jej celem nie jest uzyskanie jego uchylecia lub zmiany lecz uzyskanie prejudykatu umożliwiającego realizację roszczeń odszkodowawczych za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej, stosownie do art. 77 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 417¹ § 2 k.c. Sąd Najwyższy wielokrotnie już wyjaśniał, w jaki sposób należy rozumieć pojęcie "orzeczenia

niezgodnego z prawem" na gruncie przepisów art. 424¹ i nast. k.p.c. W wyroku z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, (OSNC 2007, nr 2, poz. 35) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to ustalenie jego bezprawności, które nie może nastąpić bez sięgnięcia do istoty władzy sądowniczej, tj. orzekania w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od "głosu sumienia" sędziego oraz jego swobody w ocenie prawa i faktów stanowiących podłoże sporu. Swoboda ocen sędziego wynika nie tylko z władzy sędziowskiej, ale także z prawa pozytywnego, często posługującego się pojęciami niedookreślonymi i klauzulami generalnymi albo dekretującego wolność decyzji sędziego. Treść orzeczenia zależy również od rezultatów wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, metod oraz podmiotu, który jej dokonuje. Z istoty wykładni wynika zaś wielość interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy nacechowany jest subiektywizmem. Już z tych powodów uzasadnione jest, aby w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu sformułować autonomiczne pojęcie bezprawności. Jeśli więc na gruncie odpowiedzialności cywilnej bezprawność oznacza generalnie naruszenie normy właściwego zachowania się, wynikającego z ustawy lub z umowy międzynarodowej, to w odniesieniu do odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego pojęcie to korygowane jest specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem. Mając na uwadze zasadę niezawisłości oraz posługiwanie się przez sądy procedurami, których osnowę stanowi system zaskarżania orzeczeń, należy przyjąć, że orzeczenie niezgodne z prawem, to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi zatem mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r. SK 4/11, OTK-A 2012/8/97 oraz orzeczenia Sądu Najwyższego: postanowienie z 21 marca 2006 r., V CNP 68/05 nie publ. i wyroki: z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1,

poz. 17, z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06 nie publ., z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06 OSNC 2007, nr 2, poz. 35, z dnia 7 lutego 2007 r., III CNP 53/06 nie publ., z dnia 21 lutego 2007 r., I CNP 71/06 nie publ. i z dnia 20 września 2007 r., II CNP 87/07 nie publ., z dnia 2 października 2014 r., IV CNP 70/13, nie publ.).

Ocenę zasadności środka zaskarżenia zgłoszonego przez pozwanego trzeba zacząć od wskazania, że osobą uprawnioną do korzystania z procedury tranzytu zewnętrznego jest główny zobowiązany. Jest on odpowiedzialny za przedstawienie w wyznaczonym terminie w urzędzie celnym przeznaczenia towarów w nienaruszonym stanie i z zachowaniem środków zastosowanych przez organy celne w celu zapewnienia tożsamości towarów oraz za przestrzeganie przepisów procedury tranzytu zewnętrznego. Nie naruszając obowiązków głównego zobowiązanego, także osoba przewożąca towary lub ich odbiorca, która przyjmuje towary, wiedząc o tym, że są one objęte procedurą tranzytu zewnętrznego, są również zobowiązani do przedstawienia ich w nienaruszonym stanie w urzędzie celnym przeznaczenia w wyznaczonym terminie i z zachowaniem środków zastosowanych przez organy celne w celu zapewnienia tożsamości towarów (art. 96 w.k.c.). Główny zobowiązany składa również zabezpieczenie w celu zapewnienia pokrycia długu celnego i innych opłat ponoszonych w odniesieniu do towarów objętych procedurą tranzytu (art. 94 w.k.c.).

Procedura tranzytu zewnętrznego zostaje zakończona, a obowiązki zobowiązanego spełnione, gdy towary objęte tą procedurą i właściwe dokumenty zostaną przedstawione, zgodnie z przepisami tej procedury, w urzędzie celnym przeznaczenia (art. 92 w.k.c.). Niedostarczenie towarów objętych procedurą tranzytu zewnętrznego do urzędu celnego przeznaczenia stanowi usunięcie spod dozoru celnego, skutkujące powstaniem długu celnego. Dług celny powstaje z chwilą usunięcia towaru niewspólnotowego spod dozoru celnego, a dłużnikami są: osoba, która usunęła towar spod dozoru celnego, osoby, które uczestniczyły w tym usunięciu i które jednocześnie wiedziały lub powinny były wiedzieć, że towar zostaje usunięty spod dozoru celnego, osoby, które nabyły lub posiadały towar i które w chwili jego nabycia lub wejścia w jego posiadanie wiedziały bądź powinny były wiedzieć, że jest to towar usunięty spod dozoru celnego, i odpowiednio osoba zobowiązana do wykonania obowiązków wynikających z czasowego składowania

towaru lub ze stosowania procedury celnej, którą towar ten został objęty (art. 203 w.k.c.). Wszyscy dłużnicy są solidarnie zobowiązani do pokrycia powstałego długu celnego (art. 213 w.k.c.). Solidarna odpowiedzialność wynikająca z art. 213 w.k.c. oznacza, że organ celny w drodze decyzji ma prawo według swego uznania obciążyć kwotą wynikającą z długu celnego dłużników określonych w art. 203 w.k.c.

Stosunek prawny między współdłużnikami, którego treść - w myśl powołanego w skardze art. 376 § 1 k.c. - w pierwszym rzędzie decyduje o tym, czy i w jakim zakresie dłużnikowi długu celnego, który spełnił świadczenie, należy się zwrot od współdłużników, może wynikać z umowy lub z innego tytułu prawnego. Treść owego stosunku może różnie rozstrzygać kwestię rozliczeń dłużników solidarnych. W szczególności może obciążać ostatecznie całym świadczeniem jednego tylko dłużnika solidarnego, wszystkich lub kilku z nich - w stosownych częściach. Podkreślenia wymaga jednak fakt, iż kształt stosunków wewnętrznych między dłużnikami długu celnego nie wpływa na zakres ich obowiązków przewidzianych w przepisach wspólnotowego kodeksu celnego. Wynikający z jego art. 213 solidarny obowiązek pokrycia długu celnego jest bowiem obowiązkiem publicznoprawnym - jako taki - nie może być modyfikowany w drodze czynności cywilnoprawnych. Ustalenia umowne stron w zakresie ponoszenia ciężaru z długu celnego nie mają więc charakteru wiążącego dla organów celnych, a solidarny dłużnik z art. 213 w.k.c. nie może wobec organu celnego skutecznie bronić się zarzutem, że zgodnie z umową należność z tytułu długu celnego powinna być uiszczona przez jego kontrahenta.

Reasumując, jeżeli zgodnie z treścią stosunku prawnego istniejącego między dłużnikami solidarnymi z art. 213 w.k.c. nie są wyłączone roszczenia regresowe między nimi, w wypadku gdy jeden z nich usunął spod dozoru celnego towar, przez to, że nie dostarczył go do urzędu celnego przeznaczenia, a tym samym spowodował dług celny, dłużnikowi solidarnemu, który został zmuszony do zapłaty tego długu może przysługiwać roszczenie regresowe w pełnej wysokości.

Odniesienie powyższych rozważań na grunt okoliczności faktycznych sprawy wymaga przypomnienia ustalenia Sądu Okręgowego, mianowicie, że skarżący przewoźnik przyjął towary wiedząc o tym, że są one umieszczone pod procedurą

tranzytu wspólnotowego, a co za tym idzie, że podług art. 96 ust. 2 w.k.c. jest zobowiązany do przedstawienia ich w nienaruszonym stanie w urzędzie celnym przeznaczenia w wyznaczonym terminie i z zachowaniem środków zastosowanych przez organy celne w celu zapewnienia tożsamości towarów (art. 361 ust. 1 Rozporządzenia Komisji (EWG) nr 2454 z dnia 2 lipca 1993 r. - Dz. U. UE L z dnia 11 października 1993 r., ze zm.). Skarżący z przyjętymi towarami zбочył z trasy wyznaczonej do urzędu celnego przeznaczenia, nie doprowadził ich do tego urzędu, a tym samym usunął je spod dozoru celnego czym spowodował dług celny. Ustalenie usunięcia towaru spod dozoru celnego, w rozumieniu art. 203 ust. 1 w.k.c., nie wymaga ustalenia istnienia elementu intencjonalnego, gdyż usunięcie odnosi się jedynie do połączenia warunków natury obiektywnej, takich jak w szczególności, brak fizycznej obecności towaru w uznanym miejscu składowania w momencie, gdy organ celny żąda przeprowadzenia badania danego towaru.

Niewątpliwie, to nie skarżący, niemniej jego pracownicy dopuścili się usunięcia towaru spod dozoru celnego, a tym samym ta okoliczność jest bez znaczenia prawnego już tylko z tej przyczyny, że według art. 3 konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR), sporządzonej w Genewie dnia 19 maja 1956 r. (Dz. U. 1962 r. Nr 49, poz. 238) przewoźnik odpowiada, jak za swoje własne czynności i zaniechania, za czynności i zaniechania swoich pracowników i wszystkich innych osób, do których usług odwołuje się w celu wykonania przewozu, kiedy ci pracownicy lub te osoby działają w wykonaniu swych funkcji.

W świetle powyższego unormowania i ustalonych okoliczności faktycznych niepodobna przyjąć, jak chciałby tego skarżący, że wyrok Sądu Okręgowego u podłoża którego legł pogląd, iż ciężar długu celnego powinien ponieść ten, kto go spowodował, podpada pod pojęcie "orzeczenia niezgodnego z prawem" na gruncie przepisów art. 424¹ i nast. k.p.c.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.